

Pvm 19.5.2008

Dnro 467/5702/08

Maa- ja metsätalousministeriö
Kala- ja riistaosasto
PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO

MAA- JA METSÄTALOUS-
MINISTERIÖ

20.05.2008

HARE MMM 022:00/2008

Viite: MMM:n kirje 3.4.2008 nro MMM022:00/2008

Asia: Kalastuslain kokonaisuudistus

Maa- ja metsätalousministeriö pyysi viitekirjeellä eri tahojen näkemyksiä kalastuslain kokonaisuudistuksesta.

Hämeen TE-keskuksen näkemys uudistustarpeesta ja uudistuksen suuntaviivoista on kiteytetty oheiseen muistioon.

Kalatalousjohtaja

Jukka Muhonen

LIITE

Muistio "Kalastuslain kokonaisuudistus" (19.5.2008)

KALASTUSLAIN KOKONAISUUDISTUS

1. Toimintaympäristön muutokset uudistuksen lähtökohdaksi

Kalastuslain uudistamisen lähtökohdaksi tulee ottaa v. 1982 toteutetun edellisen lainmuutoksen jälkeen tapahtuneet toimintaympäristön keskeiset muutokset. Tällaisia muutoksia ovat olleet mm.:

- kaupungistuminen
- kesämökkeilyn kasvu
- kotitarvekalastuksen taantuminen, verkkokalastuksen väheneminen ja vapakalastuksen suhteellisen osuuden kasvu
- kalastajien liikkuvuuden lisääntyminen
- ammattikalastajien määrän väheneminen ja kalastuksen tehostuminen
- kalastusmatkailun kasvu
- osakaskuntatoiminnan hiipuminen ja kalastusalueiden vahvistuminen paikallistason toimijoina

Tulevaisuudessa kalastuksen edellytyksiin vaikuttavat myös mm. ilmastonmuutos ja kasvavat luonnonvarojen kestävä käytön ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen vaatimukset.

2. Kalastuslain soveltamisessa ilmenneet keskeiset ongelmat

Kalastuslain toimeenpano perustuu edelleen vahvasti osakaskuntiin, joilla vesialueiden omistajina on oikeus määrätä kalastuksesta ja velvollisuus järjestää kalakannan hoito. Järjestelmä on aikanaan muotoutunut maatalousyhteiskunnan kyläyhteisöön, jossa oman kylän ranta-asukkaiden kotitarvekalastus oli keskeisessä asemassa, eivätkä kalastajat juuri liikkuneet vesialueelta toiselle.

Kalastusta koskevaa päätöksentekoa pyrittiin järjeistämään ja keskittämään jo v. 1982 kalastuslailla muodostamalla kalastusaluejärjestelmä. Huomattavaa edistystä ja yhteistyön lisääntymistä onkin tapahtunut, mutta ongelmia ilmenee edelleen. Kalastusaluejakoa ei täysin tehty kalataloudellisesti yhtenäisten vesialueiden mukaisesti, eikä yhteistyö kaikkialla toimi kunnolla. Käyttö- ja hoitosuunnitelman sitovuus on löyhä. Osa kalastusalueista on liian pieniä. Järjestäytymättömät osakaskunnat vaikeuttavat toimintaa.

Toki nykyinen järjestelmä antaa mahdollisuuden hyväänkin toimintaan, josta on esimerkkejä. Yhteistoiminnan edellytyksiä on kuitenkin tarpeen parantaa mm. antamalla kalastusalueille lisää päätösvaltaa, tehostamalla niiden ohjausta ja turvaamalla toiminnan vaatimat resurssit. Olisi luotava kannustinjärjestelmä, jolla pyritään kalastusalueiden koon suurentamiseen. Myös osakaskuntien järjestäytymistä tulisi edistää.

Nykyaikainen ammattikalastus vaatii laajat lupa-alueet mm. kalastuksen tehostumisen ja kalakantojen vaihtelun vuoksi. Nykyinen lainsäädäntö ei ole pystynyt turvaamaan niitä. Etenkin eteläisessä Suomessa lupakysymys on ammattikalastuksen kehittymisen

selvä este. On odotettavissa, että kasvava kalastusmatkailu voi törmätä vastaaviin lupaongelmiin. Kalatalouselinkeinojen lupajärjestelmä vaatii uudistamista.

Eri organisaatioiden (osakaskunta, kalastusalue, TE-keskus, MMM) toimivalta kalastuksen säätelyssä ei ole riittävän selkeä. Erityisesti kalastusalueen ja osakaskunnan toimivaltasuhteet tulee selkeyttää ja kalastusta ja kalakannan hoitoa koskeva suunnittelu ja päätöksenteko on tarkoituksenmukaista nykyistä selvemmin siirtää kalastusalueiden tehtäväksi.

Kalastuksen säätelyssä tarvitaan alueellista joustoa, mutta toisaalta esim. alamittojen ja rauhoitusajkojen osalta pitäisi pyrkiä kohtuullisen suuriin alueellisiin kokonaisuuksiin mm. tiedottamisen selkeyden vuoksi. Tältä osin säätely on järkevää siirtää TE-keskusten tehtäväksi.

Kalastuksen säätely lohi- ja siikapitoisten vesien koski- ja virtapaikoissa ei nykyisellään toimi kunnolla. Käsitteet ja viranomaisen toimivalta on syytä määritellä täsmällisesti siten, että TE-keskus keskittyisi ongelmatilanteiden ratkaisuun.

Kalavarojen hoito on Suomessa erittäin istutuskeskeistä, mutta kotiutus- ja siirtoistutuksia lukuun ottamatta nykyinen lainsäädäntö ei juuri ohjaa istutustoimintaa. Mm. viranomaisen ylläpitämä istutusrekisteri perustuu vapaaehtoisuuteen. Lainsäädäntöön olisi syytä ottaa yleiset kalakantojen hoitoa koskevat periaatteet. Olisi myös syytä harkita, että istutuksista ilmoittaminen säädettäisiin pakolliseksi.

Kalatalousjärjestelmän rahoitus perustuu kalastuksenhoitomaksuun, jonka lunastusmäärä on merkittävästi vähentynyt. Markkinoinnista ja maksamisen helppoudesta huolimatta suuri osa kalastajista ei maksa kalastuksenhoitomaksua. Maksun mahdollinen korottaminen ei ratkaise asiaa, koska se samalla vähentää maksajien määrää. On todennäköistä, että kalatalousjärjestelmän rahoitus kriisiytyy lähivuosina, ellei järjestelmää uudisteta.

Kalastuksen valvonta on nykyisellään hyvin tehotonta. Vastuuta ja valtaa on liikaa "amatöörivalvojilla", joilta puuttuu asianmukainen koulutus. Säädökset ovat erittäin hankalia ja tulkinnanvaraisia. Valvontajärjestelmä kaipaa säädösten selkeyttämistä, valvonnan keskittämistä kalastusalueille, valvojien valtuuksien täsmentämistä ja koulutusjärjestelmän luomista.

3. Uudistettavan kalastuslain tavoitteet

Päätavoitteena tulee olla kalavarojen ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä käyttö ja hoito. Alatavoitteita ovat edellytysten luominen eri kalastajaryhmät huomioivalle vapaa-ajankalastukselle sekä kalavaroihin perustuville elinkeinoille (ammattikalastus, kalastusmatkailu) Kalavarojen hoidossa tavoitteena on ensisijaisesti kalakantojen luonnonvaraisen lisääntymisen turvaaminen.

Tavoitteiden toteuttamiseksi on luotava kalavarojen käytön ja hoidon suunnittelu- ja päätöksentekojärjestelmä, jonka ytimen muodostavat nykyistä suuremmat vesistöaluejakoon perustuvat kalastusalueet ja niitä ohjaavat alueelliset viranomaiset (TE-keskukset).

4. Uudistettavan kalastuslain rakenne ja asioiden ryhmittely

Lain rakenne ja asioiden ryhmittely muotoutuvat uudistusprosessin aikana, eikä niihin tässä yhteydessä ole tarpeen ottaa kovin ehdotonta kantaa. Keskeisimmät lakiin otettavat asiat voitaisiin ryhmitellä seuraavasti:

- Soveltamisala ja tavoitteet
- Kalastusoikeus
- Viranomaiset
- Kalastusalueet
- Osakaskunnat
- Kalastuksen säätely ja kalavarojen hoito
- Kalatalouden rahoitus
- Kalastuksen valvonta

5. Erillisselvitykset, joita lain uudistamiseksi tulisi tehdä

Lainsäädännön valmistelua varten olisi tarpeen tehdä ainakin seuraavat erillisselvitykset:

- Vapaa-ajankalastuksen ja kalavarojen hoidon rahoituksen järjestämisen mahdollisuudet ja vaihtoehdot
- Kalatalouselinkeinojen lupajärjestelmän kehittämismahdollisuudet ja vaihtoehdot

6. Muut asiat, joita tulee ottaa huomioon

Lakia tulee nykyisestä merkittävästi selkiyttää ja yksinkertaistaa.